

- A cura di Meta Tabon -

Giacomo Leopardi (1798-1837)

IL PASSERO SOLITARIO

D'in su la vetta della torre antica,
 Passero solitario, alla campagna
 Cantando vai finché non more il giorno;
 Ed erre l'armonia per questa valle.
 Primavera d'intorno
 Brilla nell'aria, e per li campi esulta,
 Sì ch'a mirarla intenerisce il core.
 Odi greggi belar, muggire armenti;
 Gli altri augelli contenti, a gara insieme
 Per lo libero ciel fan mille giri,
 Pur festeggiando il lor tempo migliore:
 Tu pensoso in disparte il tutto miri;
 Non compagni, non voli,
 Non ti cal d'allegria, schivi gli spassi;
 Canti, e così trapassi
 Dell'anno e di tua vita il più bel fiore.

Oimè, quanto somiglia
 Al tuo costume il mio! Sollazzo e riso,
 Della novella età dolce famiglia,
 E te, german di giovinezza, amore,
 Sospiro acerbo de' provetti giorni,
 Non curo, io non so come; anzi da loro
 Quasi fuggo lontano;
 Quasi romito, e strano
 Al mio loco natio,
 Passo del viver mio la primavera.
 Questo giorno ch'omai cede alla sera,
 Festeggiar si costuma al nostro borgo.
 Odi per lo sereno un suon di squilla,
 Odi spesso un tonar di ferree canne,
 Che rimbomba lontan di villa in villa.
 Tutta vestita a festa
 La gioventù del loco
 Lascia le case, e per le vie si spande;
 E mira ed è mirata, e in cor s'allegra.
 Io solitario in questa
 Rimota parte alla campagna uscendo,
 Ogni diletto e gioco
 Indugio in altro tempo: e intanto il guardo
 Steso nell'aria aprica.
 Mi fere il sol che tra lontani monti,
 Dopo il giorno sereno,
 Cadendo si dilegua, e par che dica
 Che la beata gioventù vien meno.

Tu, solingo augellin, venuto a sera
 Del viver che daranno a te le stelle,
 Certo del tuo costume
 Non dorrai; che di natura è frutto
 Ogni vostra vaghezza.
 A me, se di vecchiezza
 La detestata soglia
 Evitar non impetro,

Giacomo Leopardi (1798-1837)

A REMETE VERÉB

Az ősi toronynak csúcsáról,
 Remete veréb, a mezőkön át,
 Míg él a nap, dalolva szállj,
 S e völgyre árasz harmóniát.
 Körös-körül a kikelet
 Csillámlik a légben, s az ujjongó szántók
 Gyönyörén megenyhül szívem.
 Hallod a nyájbégetést, a csordabögést;
 Míg a többi víg madár egymással versenyre kél
 S a szabad égen kereng százfelé,
 Legjobb perceiket is ünnepelve
 Te mindezt meghúzódba csodálad elmerengve;
 Nincsenek társak, nincs szárnyalás
 Derűtlenül haladsz, mindent elkerülve
 Dalolsz és tovaillan
 Éveid s élted legszebb virága.

Ó jaj, mily hasonlók
 Szokásaink! A zsenge évszak édes háznépe
 Mulatsága s nevetése,
 S te szerelem, az ifjúság fivére,
 Elnyútt napok sanyarú sóhaja,
 S nem is tudom, miért, de nem törődöm veletek,
 Sőt messze elkerüllek bennetek
 Csaknem remeteként,
 S szülőföldemnek idegenként,
 Így múlik éltem tavasza.
 E nap, mely most már az estnek enged,
 Utcánkban szokásból ünnepelnek.
 Hallod, a vidámság harangként zendül
 Hallod a vaságyúdörgést is gyakorta
 Mely házról-házra messzire dübörög vissza.
 Minden ünneplőbe cicomázva,
 A helyi fiatalság otthonától távol
 Az utcákon szerteszét barangol,
 S szívében vidám egymást mustrálón.
 A mezők távoli zúgába
 Magányosan bújtam,
 Minden gyönyört s játékot
 Máskorra halasztottam: közben
 Szerteszét kémlelem a fényes légben,
 Hogy a Nap mint hull alá
 Eltűnven a víg nappal után
 A messzi bércek hátán s mintha azt mondaná,
 Hogy elenyészik a boldog ifjúság.

Te, magányos madárka, ha eljő
 Élted csillagokkal teli estje,
 Megszokott magányod
 Kínzón rád nem hat,
 Hisz természet gyümölcse
 Minden vágyad.
 Ha a gyűlölt aggkor küszöbét
 Én ki nem kerülhetem,

Quando muti questi occhi all'altrui core,
E lor fia vóto il mondo, e il dì futuro
Del dì presente più noioso e tetro,
Che parrà di tal voglia?
Che di quest'anni miei? che di me stesso?
Ahi pentirommi, e spesso,
Ma sconcolato, volgerommi indietro.

S mikor mások szívének néma a szemem,
Akkor lesz üres a világ s a holnap nekem
A mánál sötétebb s kegyetlenebb.
Milyen, s lesz-e majd vágyam?
Milyennek tűnnek ez éveim? Hogy látom magam?
Jaj, majd eljő a szánom-bánom kora,
S vígasztalan bár, visszarévedek gyakorta.

Traduzione di © Melinda Tamás-Tarr

José María Eguren(1872-1942)
EL CABALLO

Viene por las calles,
a la luna parva,
un caballo muerto
en antigua batalla.

Sus cascos sombríos...
trepida, resbala;
da un hosco relincho,
con sus voces lejanas.

En la plúmbea esquina
de la barricada,
con ojos vacíos
y con horror, se para.

Más tarde se escuchan
sus lentas pisadas,
por vías desiertas
y por ruinosas plazas.

José María Eguren(1872-1942)
IL CAVALLO

Viene per le strade,
di luna calante,
un cavallo morto
in antica battaglia.

Coi suoi tetri zoccoli
trepida e scivola...
dà un fosco nitrito
nell'eco dei suoi versi.

Nel plumbeo angolo
della barricata,
con occhi cavi
ed orrore, si arresta.

Più tardi si sentono
i suoi lenti passi,
per le vie deserte
e le cadenti piazze.

Traduzione di © Enrico Pietrangeli

José María Eguren(1872-1942)
REVERIE

Y soñé, de un templete bajaban
dos dulces bellezas matinales;
y oí melancólicas hablaban
de las nobles dichas forestales.
Las vi en el blaósn de la poterna
azulinas y casi borradas
despierto años después, la cisterna
las mecía medio retratadas.
Y al fin las divisé lastimosas
por los caminos y por las abras;
y hablaban las bellas melodiosas;
pero no se oían sus palabras.
Así, su memoria me traía
las baladas de Mendelssohn claras;
pero ni Beethoven poseía
la tristísima luz de esas caras.

José María Eguren(1872-1942)
REVERIE

E sognai, discendevano da un tempietto
due dolci creature mattutine;
le sentii malinconiche conversare
dei nobili detti della foresta.
Le vidi nel blasone della postierla
azzurrine e quasi cancellate;
ridesto, anni dopo, la cisterna
le dondolava per metà ritratte.
Ed infine le rividi, penose,
su sentieri, tra le sterpaglie
e parlavano, le belle melodiose,
ma non se ne udivano le parole.
Così, il ricordo, mi riconduceva
alle limpide melodie di Mendelssohn,
ma neppure Beethoven aveva
la tristissima luce di quei volti.

Traduzione di © Enrico Pietrangeli

Szendrey Júlia (1828-1868)

NE HIGYJ NEKEM...

Ne higyj nekem, ha mosolygok,
Álarc ez csak arcomom,
Mit felöltök, ha a valót
Eltakarni akarom.

Ne higyj nekem, ha dallásra
Látod nyílni ajkamat,
Gondolatot főd e dal, mit
Kimondanom nem szabad.

Ne higyj nekem, hogyha hallasz
Fölkacagni engemet,
Megersíratnál hogyha látnád
Egy ilyen percben lelkeket!

Júlia Szendrey (1828-1868)¹

NON MI CREDERE...

Non mi credere, se mi sfiora il sorriso,
È solo una maschera sul mio viso,
Però ogni tanto la indosso
Se voglio nascondere il vero.

Non mi credere, quando vedi
Le mie labbra aprirsi al canto,
La canzone copre il pensiero
Perché m'è proibito esprimerlo.

Non mi credere quando udrai
Quelle mie risate
Piangeresti per me, se vedessi
La mia anima in quei momenti.²

Traduzione di © **Melinda Tamás-Tarr**

¹ Fu moglie prima del poeta Sándor Petőfi come rivoluzionario nella guerra per la libertà del 1848, poi, dopo la scomparsa del poeta divenne moglie di Árpád Horváth, professore universitario, nello scandalo generale. Oltre al figlio di Petőfi ebbe altri quattro figli. Per alcuni anni visse la vita della bella signora perseguitata ed invidiata, finché non si ammalò. Il suo secondo matrimonio fu sfortunato, andò a vivere in un altro appartamento e, distrutta nell'anima e nel corpo, morì a quarant'anni.

² Fonte: Török Sophi – Kótzian Katalin: Költőnök antológiája Sapphótól napjainkig, Reprint dell'Edizione di Cserépfalvy del 1947, Nap Kiadó 2003, Budapest.

Erdős Olga – Hódmezővásárhely (H)

HALOTTAK NAPJÁRA

egy gyertya – egy lélek
egy mécses – egy élet

láng lobban – sóhaj száll
élt egykor – emlék már

márványsír – fakereszt
ködös est – nem ereszt

főt hajtok – nagyszülők
múlt szagú – temetők

Olga Erdős – Hódmezővásárhely (H)

PER IL GIORNO DEI DEFUNTI

una candela – un'anima
una lucerna – una vita

fiamma avvampa – sospiro aleggia
visse una volta – è già un ricordo

tomba di marmo – croce di legno
sera nebbiosa – non lascia andare

inchino il capo – padri dei padri
di odore passato – camposanti

Traduzione di © **Melinda Tamás-Tarr**

Erdős Olga – Hódmezővásárhely (H)

KOCKÁZATMENTESEN

Konyakízú gondolat,
kővédermedt kérdőjel,
lassan zsibbadó tudat
felemel és átölel.

Dominó-elv az élet,
felépítéd – ellököd.
Már ismerős a képlet,
az Egészhez nincs közöd.

Erdős Olga – Hódmezővásárhely (H)

SENZ'AZZARDO

Pensiero di cognac impregnato,
punto interrogativo pietrificato,
coscienza mollemente torpida
fa sollevare ed abbraccia.

È un effetto domino la vita,
la costruisci – le dai la spinta.
È ormai conosciuta la formula,
in Tutto questo tu c'entri nulla.

Létünk fásult szigete
számokra már nem elég.
Vagy fehér, vagy fekete!
Nincs más szín, nincs menedék.

Mosolyogva néz a csend,
marad a megélt jelen.
Ránk kacsint a kényelem
így, kockázatmentesen.

L'oasi apatica del nostro essere
per te non può ormai più bastare.
O è bianca, o è nera!
Non c'è altra tinta, non c'è salvezza.

La quiete osserva sorridendo,
rimane il vissuto presente.
L'agio ci strizza l'occhio
Così senza rischiare niente.

Traduzione di © **Melinda Tamás-Tarr**

DONOVAN BIXLEY: ŐSZINTE HÍVE, MOZART

2006. április 26. Wolfgang Amadeus Mozart születésének 250. évfordulójára az Egmont Kiadó gyerekeknek és felnőtteknek szóló, CD-melléklettel ellátott képes mesekönyvet jelentetett meg.

Egy új-zélandi Mozart-rajongó könyvillusztrátor arra vállalkozott, hogy a zeneköltőzenit születésének 250. évfordulóján igényes kiadványban népszerűsítse. A Mozart-irodalom könyvtárakat tölt meg, Donovan *Őszinte híve, Mozart* című munkája mégis újdonsággal szolgál. A könyvet kézben tartva ugyanis nehéz eldönteni, hogy képzőművészeti kiadvánnyal, mesekönyvvel, levélregénnyel vagy ismeretterjesztő irodalommal van-e dolgunk. De részben hangoskönyvnek is nevezhetjük a komplex csomagot, mert a könyvben Mozart-opusok részleteit tartalmazó CD is található. Bixley nem betűhíven közöl Mozart-leveleket, hanem - a tényeket tiszteletben tartva - újrafogalmazza a dokumentumokat. Elengedi a fantáziáját, megpróbálja beleélni magát a korabeli élethelyzetekbe, és ma is érdeklődésre számot tartó kalandokat átélő mesehőssé formálja a zeneszerző alakját. A legkorábbi fennmaradt leveleit Wolfgang tizenhárom éves korában írta. Az apjával itáliai utazáson részt vevő kamasz játszik az idegen szavakkal, sokszor unja a levélírást, ezért anyanyelvén is direkt helyesírási hibákat vét – mindezt persze kedves humorral és öniróniával teszi. Apja, Leopold Mozart leveléből értesülhetünk a híres történetről: Wolfgang egyszeri meghallgatás után emlékezetből lejegyezte Gregorio Allegri *Miserere* című kórusművét, melynek kottáját az egyház hétpecsétetes titokként őrizte. A megtörtént esetként számon tartott páratlan teljesítmény hozzájárul a Mozart-legenda életben maradásához. A levelek átdolgozásával, trendivé szerkesztésével a maga módján Bixley is ezt teszi: Mozart alakját (vagy a legendáját) igyekszik mai fiatalokkal megismertetni. A jó mesekönyvnek elengedhetetlen tartozéka a kép. Bixley többéves múzeumi és virtuális kutatás után nem volt rest átrepülni a földgolyó másik oldalára, hogy Mozart életének színterein ihletet nyerjen a rajzoláshoz. A nagy alakú könyvet illusztráló kitűnő színes rajzok régi mesekönyvek hangulatát idézik. Az egymást követő rövid levélrészletek lefekvés utáni „estimeselésre” is

DONOVAN BIXLEY - ...IL VOSTRO SINCERO AMMIRATORE, MOZART

Il 26 aprile 2006, in occasione del 250-esimo anniversario della nascita di Wolfgang Amadeus Mozart, la casa editrice Egmont ha pubblicato un libro di favole illustrate corredato di un CD dedicato ai bambini e anche agli adulti.

Un illustratore neozelandese appassionato di Mozart ha progettato, in occasione del 250-esimo anniversario della nascita del geniale compositore, di divulgarne la conoscenza con un'impegnativa Bixley pubblicazione. Le raccolte di volumi di letteratura mozartiana si sono arricchite di un nuovo libro intitolato: "...Il vostro sincero ammiratore, Mozart" testo che rappresenta una novità in questo campo. Sfogliando il libro infatti non è facile dire se si tratti di una pubblicazione artistica, di un libro di fiabe, di un romanzo epistolare o di letteratura divulgativa. Possiamo parlare anche di testo musicale, perché il libro viene commercializzato insieme a un CD contenente vari brani mozartiani. Bixley non trascrive pedissequamente le lettere di Mozart, ma ne propone una nuova lettura inquadrandola negli elementi biografici del salisburghese. Si lascia trasportare dalla fantasia, cerca di rivivere nelle condizioni della società di allora e, ripercorrendo le avventure ancora oggi piene di interesse, trasforma la figura del musicista nell'eroe della sua favola. Le prime lettere scritte da Wolfgang che ci sono pervenute risalgono a quando aveva tredici anni. L'adolescente mentre è in viaggio per l'Italia col padre si diverte a giocare con le parole straniere, spesso lo scrivere l'annoia, e allora deliberatamente fa errori d'ortografia nella propria lingua madre, tutto questo però con notevole senso dello humor e grande autoironia. In una sua lettera il padre, Leopold Mozart racconta un episodio famoso: Wolfgang, dopo averlo ascoltato una sola volta, trascrisse a memoria il *Miserere*, opera corale di Gregorio Allegri, il cui spartito era stato custodito e gelosamente nascosto dagli ecclesiastici. Come nell'episodio citato, altre "performance" eccezionali hanno contribuito a costruire la leggenda della vita di Mozart negli anni successivi. Mediante il rimaneggiamento delle lettere e la loro ricostruzione alkalmasak. A CD-mellékleten a történethez kapcsoló-

dó rövid opusok és zeneműrészletek hallhatók. A levelek címzettje egy képzeletbeli, ismeretlen patronus. Köztudott, hogy a zenetörténet jelentős komponistái között Mozart volt az első, aki udvari vagy főúri szolgálat híján meg tudott élni tanításból, fellépésből és a művei honoráriumából. Persze állandó pénzzavarban volt. Mozart óta e tekintetben nem sokat változott a kultúrfinanszírozás. Bixley könyvének ismeretlen patronusa nagyon hasonlít korunk szponzoraihoz. Vitatható, hogy a múlt szereplőinek és viszonyainak maivá fésülése történelemhamisításnak számít-e vagy sem. Mozartnak a gyerekek könyvespolcán Harry Potterrel kell versenyre kelnie. Bixley célja, hogy bizonyítást nyerjen: az előbbi az utóbbinál jóval nagyobb varázsló volt.

in uno stile quasi trendy, Bixley, con una tecnica affatto personale sortisce l'effetto di far conoscere il personaggio (o meglio la leggenda) Mozart ai giovani d'oggi. Le immagini costituiscono una parte integrante di questo delizioso libro di fiabe. Bixley, dopo aver effettuato ricerche nei musei e su Internet, non ha esitato a spostarsi dall'una all'altra parte del mondo per trarre ispirazione per i disegni degli ambienti dove Mozart aveva vissuto. Gli eccellenti disegni a colori che arricchiscono il volume fanno sì che leggendolo ci si senta immersi in un'atmosfera simile a quella dei vecchi libri di fiabe; i brevi spezzoni delle lettere sono adatti anche a una lettura dopo essersi coricati come "fiabe serali"; mentre nel CD allegato sono presenti brevi brani relativi ad argomenti trattati nel libro e altri frammenti musicali. Il destinatario delle lettere è un immaginario, non meglio identificato patrono. È risaputo che, tra i grandi compositori della storia della musica, Mozart è stato il primo che, non essendo stato invitato al servizio di nobili o in qualche corte reale, riuscì a sopravvivere con l'insegnamento, con la sua apparizione nei concerti e con il ricavato della vendita delle sue opere; naturalmente era sempre afflitto da problemi economici, ma dobbiamo ammettere che dai tempi di Mozart in poi la situazione dei finanziamenti alla cultura non è molto cambiata. L'ignoto patrono del libro di Bixley assomiglia molto ai nostri attuali sponsor, si potrà eventualmente discutere se il confrontare i protagonisti del passato e le loro condizioni di vita sia un'operazione antistorica oppure no. Mozart dovrà contendere il posto nelle librerie dei ragazzi con Harry Potter, lo scopo di Bixley è che ci si convinca di un fatto: che il primo è di gran lunga più affascinante del secondo.

Traduzione dall'ungherese di © Adolfo Salomone
- Milano -